

2. Демченко О. Підготовка майбутніх педагогів до використання театральної діяльності в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: європейський контекст. Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами : збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 10-11 грудня 2020 р.). Вінниця, 2020. Випуск 3. С. 261–267.
3. Демченко О. П. Формування у майбутніх учителів уміння створювати виховуючі ситуації : інноваційний підхід. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць : у 2-х част. / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. ; АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського. Київ-Вінниця : Вінниця, 2002. Ч.2. С. 39-43
4. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, 2008. С. 528
5. Казьмірчук Н. С., Жовнич О.В., І. А. Стахова І.А. Театр природи як засіб формування soft skills в учнів початкових класів. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія Педагогіка і психологія. 2020. 61. С. 23–30.
6. Матат Д. С. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами театральної діяльності. Редакційна колегія, 2018. С. 132
7. Омеляненко В. Л. Теорія і методика виховання: навч.посіб. Київ: Знання, 2008. С. 415
8. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька, навчальний посібник. Тернопіль. 2005. С. 360

І. Слободянюк,

здобувач ОС «магістр»

Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського.

I. Slobodianiuk,

master's student,

Vinnitsia Mykhailo Kotsubynsky
State Pedagogical University

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ТВОРЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

ART EDUCATION AS A TOOL OF PERSONALITY CREATION

***Анотація.** У статті досліджено вплив мистецької освіти на розвиток естетичної культури людини. Короткий визначено вплив різних видів мистецтва на виховання особистості, що є особливо важливим знаряддям формування у людини естетичного досвіду та компетентностей, а також важливою умовою гармонійних соціальних відносин. Проблема, порушена в статті, – це важливий етап у творенні гармонійно розвиненої особистості, її творчого потенціалу, а також усвідомлення індивідумом частки національної та світової культури.*

Abstract. *The article examines the impact of art education on the development of human aesthetic culture. The impact of various types of art on personality education is briefly determined, which is a particularly important tool for the formation of aesthetic experience and competences in a person, as well as an important condition for harmonious social relations. The problem raised in the article is an important stage in the creation of a harmoniously developed personality, its creative potential, as well as the individual's awareness of the share of national and world culture.*

Ключові слова: *мистецтво, мистецька освіта, естетична культура, естетичне виховання особистості, художнє виховання.*

Key words: *art, art education, aesthetic culture, aesthetic personality education, artistic education.*

З точки зору сьогоденної науки культура є певним рівнем розвитку людської діяльності у її якісних категоріях. Дійсною базою людини виступає єдність її соціальних за своїм змістом ціннісних орієнтацій, що реалізуються в ході діяльності. Спираючись на таке розуміння дослідники пропонують розуміти культуру як «певний рівень розвитку людської діяльності в її якісних категоріях» [4, с. 7]. Культуру слід розглядати у якості специфічної характеристики соціуму, у тому числі розвитку творчих сил та здібностей особистості. Культуру, зазвичай, прийнято поділяти на матеріальну та духовну – а точніше – естетичну культуру, адже естетика досліджує дві взаємопов'язані групи явищ: площину естетичного, як особливе виявлення ставлення людини до світу та площину художньої діяльності людей.

Важливим інструментом творення особистості виступає мистецька освіта, яка дає змогу закласти основи та стимулювати розвиток духовної, естетичної культури людини. Мистецька освіта дає змогу виховати культурну людину, яка є спроможною виявити унікальність власної самобутності та водночас визначати національні цінності держави. Естетичне виховання є інструментом росту, розвитку та самоусвідомлення особистості, а також важливою умовою гармонійних соціальних відносин.

Основну роль у естетичному вихованні відіграє мистецтво, визначальною особливістю якого є те, що воно виконує функцію концентрованого вираження особистістю власного ставлення до дійсності у найрізноманітніших царинах художньої творчості. Проте мистецька освіта послуговується роботою не з будь-якими проявами мистецтва. Адже якщо воно не є підсиленням естетизації життя, то втрачає власний високий соціальний зміст – постає проблема превалювання розважальної його функції, що нерідко спостерігається сьогодні. Водночас з'являється й течія, що «естетизує» потворні, низькі емоції, вчинки, ставлення до світу з підтекстом і закликом до наслідування жорстокості чи аморальності. Такі мистецькі напрямки не можуть бути застосованими для виховання особистості, їх ціль є розважальною, комерційною чи навіть пропагандистською. Взагалі художня культура саме завдяки мистецтву здійснює розкриття багатого світу духовної культури людства у багатстві її жанрів, стилів, спираючись на здобутки національної

культури, її своєрідність та внесок у скарбницю світових культурних надбань. Нині вказана проблема набуває особливої актуальності та вимагає значної уваги до розвитку певних художніх якостей у кожної людини, особливо коли мова йде про дітей.

Причиною впливу мистецтва є те, що художні твори спроможні в опосередкованій формі передавати найбільш інтимні процеси внутрішнього життя особистості, розкривати складний комплекс її свідомих і несвідомих реакцій. Проникнення у глибину змісту мистецтва, що передається грою на музичних інструментах, пластичним ритмом танців, ритмом поезії, образами літератури тощо, потребує від особистості розмірковувань, певного роду переживань, що є пов'язаними одночасно і з об'єктивною реальністю існування певного твору, із внутрішнім станом особи, яка сприймає. Потреба в контактах із мистецтвом постає внаслідок бажання людини духовно усвідомити внутрішній й зовнішній світ, уявити його у якості предмету, в якому вона впізнає власне особистісне «Я». Під дією художніх образів безпосередні почуття стають естетичними, етичними, гуманними. Звідси випливає, що своєрідність мистецтва виражається у тому, що воно вимагає від особи, що його сприймає спроможності відчувати красу певного твору, вміти відчувати його художній зміст в просторі своїх можливостей.

Творення особистості та її ідеалів засобом мистецтва вимагає дотримання високих освітніх стандартів. Мистецька освіта й виховання мають ґрунтуватись на засаді взаємодії різних видів мистецтва, оскільки тільки у сукупності усіх почуттів у свідомості відтворюється цілісна картина дійсності. Відповідно до статті 21 Закону України «Про освіту», мистецька освіта може здобуватися в рамках формальної, неформальної, інформальної освіти, спрямована на здобуття компетентностей у відповідній сфері під час навчання [1].

Мистецька освіта полягає у здобутті спеціальних здібностей, естетичного досвіду й ціннісних орієнтацій в ході активної мистецької діяльності, отриманні особою ряду професійних, зокрема й виконавських, компетентностей і має на меті професійну художню й творчу самореалізацію особистості й отримання кваліфікацій в різних видах мистецтва.

Мистецька освіта включає:

- початкову мистецьку освіту;
- фахову передвищу мистецьку освіту;
- вищу мистецьку освіту.

Слід зазначити, що доволі тривалий час в загальноосвітніх навчальних закладах України різні види мистецтв (образотворче мистецтво, музика, театр, хореографія тощо) вивчалися відокремлено. Водночас досвід вказує на те, що диференційованість викладання таких предметів не сформувало достатніх умов задля досягнення учнями цілісності світу – бази світосприйняття. У такому разі вступ до школи нерідко цю цілісність руйнує у зв'язку із вибудованими кордонами поміж окремо взятими предметами. У підсумку знання, що здобуваються дітьми, є мало між собою пов'язаними. Тому виховання особистості через застосування засобів мистецтва є

особливо важливим, адже воно, поєднуючи у собі наукову, естетичну та етичну складову виступає чудовим знаряддям задля формування у людини якостей мислителя, цінителя, творця.

В Україні існують давні традиції художнього виховання. Про це свідчить зокрема й діяльність значного числаторчих колективів, які роблять значний внесок у художньо-естетичне виховання уряді загальноосвітніх, позашкільних, дошкільних, та вищих навчальних закладах. Слід звернути увагу на те, що дієвим методом художнього виховання виступає залучення молоді до аматорської творчості в галузі видів мистецтва, центрами яких виступили позашкільні заклади освіти України. Нерідко саме на їхній основі художні колективи трансформуються у творчі лабораторії зі створення модерних технологій, форм й методів навчання, що допомагає виникненню нових видів творчих об'єднань та закладів освіти.

Провідна роль в художньо-естетичному вихованні молоді належить видам та жанрам мистецтва, що є найбільш дієвим способом духовного розвитку особистості, контакт із яким завжди є розвивальним процесом. У такому напрямкові освітні заклади мистецького напрямку є особливо важливими, адже мистецькі дисципліни, які у них викладають, дають змогу опанувати обраний вид мистецтва.

Провідну роль в практичній діяльності художніх дитячих колективів освітніх закладів відіграє зміст навчального матеріалу й спроможність здійснювати освітній процес в диференційованій формі, із застосуванням різних організаційних форм роботи: урок, гурткова робота, заняття, клубна робота, курси, індивідуальні заняття, концерти, виставки та інше.

Естетичне сприймання дійсності забезпечується педагогом на заняттях із навколишнім світом у ході екскурсій, участі в найрізноманітніших мистецьких заходах та інше.

Сьогодні педагогічні колективи різних видів навчальних закладів наділені змогою обирати модель закладу, вид навчально-виховної системи, різні інноваційні технології, сучасні форми й методи навчання, спираючись при цьому на наукові дослідження, розробки тощо. В такому разі правильний вибір педагогічного колективу розпочинається із усвідомлення того, що реалізувати суттєві зміни у суспільній, економічній, культурній сферах, розвинути демократичний соціум спроможна життєдіяльна, творча особистість із високим рівнем культури мислення й культурою почуттів на базі безперервного духовного самовдосконалення.

Можливості мистецтва, різноманіття його видів й жанрів у освітньому процесі є великими та де-факто невичерпними. Взаємозв'язок поміж ними сприяє цілісності й гармонічності особистості, формує специфічну художню атмосферу задля її естетичного сприйняття, є вагомим чинником, що сполучає фізичний і естетичний розвиток. Завданням мистецьких колективів є формування усебічно гармонійно розвиненої особистості, виховування у ній зацікавленості щодо регіональної культурної спадщини, розкриття творчих здібностей вихованців шляхом залучення їх до історії розвитку українського народного мистецтва.

Естетичне виховання є основою для розширення світогляду, виховання

толерантності та міжкультурної емпатії. А. Тараканова зазначає, що мистецька освіта є потужним джерелом для творчого потенціалу країни, адже формує мислення в ракурсі взаємодії й взаємозбагаченні усіх національних культур, що дає змогу особистості бути більш готовою до розуміння трансформаційних процесів, що відбуваються у Європейському просторі [5].

Таким чином, мистецька освіта використовує розвиваючі можливості художніх творів, що здатні опосередковано передавати складні процеси внутрішнього буття особистості, розкривати комплексну єдність її свідомих та несвідомих реакцій. Проникнення у глибину змісту мистецтва, потребує від особистості розмірковувань, певного роду переживань, що є пов'язаними одночасно із об'єктивною реальністю існування певного твору, із внутрішнім станом особи, яка сприймає. Потреба в контактах із мистецтвом постає внаслідок бажання людини духовно усвідомити внутрішній й зовнішній світ, уявити його у якості предмету, в якому вона впізнає власне особистісне «Я». Під дією художніх образів безпосередні почуття стають естетичними, етичними, гуманними. Своєрідність мистецтва виражається у тому, що воно вимагає від особи, що його сприймає спроможності відчувати красу певного твору, вміння відчувати його художній зміст в просторі своїх можливостей.

Отже, мистецька освіта є важливим та дієвим інструментом творення гармонійно розвиненої особистості, вона передбачає закладення та розкриття наукових, естетичних та етичних її спроможностей, що сприяє соціалізації, віднаходження власного «Я», усвідомлення людиною приналежності до національної та світової культури і спільноти.

Література

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Виховання естетичної культури школярів: навчальний посібник / Зязюн І. А., Миропольська Н. Є. та ін. - К.: ІЗМН, 1998. 156 с.
3. Лазаренко Н. І. Тенденції професійної підготовки вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції.: дис. ... доктора пед. наук : [спец.] 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти»; Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського, Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих імені Івана Зязюна, НАПН України. Київ 2020. 571 с.
4. Рудницька О. П. Мистецтво у контексті розвитку духовної культури особистості». Художня освіта і проблеми виховання. К.: ІЗМН, 1997 с. С. 3-9.
5. Тараканова А. Мистецька освіта та її значення у формуванні творчої особистості. Офіційна сторінка в мережі Інтернет КЗ «Вінницький міський центр художньо-хореографічної освіти дітей та юнацтва «Барвінок». URL: <https://barvinok.edu.vn.ua/%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0-%D1%82%D0%B0-%D1%97%D1%97-%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%83-%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC/>